

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Demendecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Janusz Niczyporuk

Arkadiusz Janusz Sopata (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa R. Spółka Akcyjna z siedzibą w W.

przeciwko J.P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 19 grudnia 2023 r.

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie z 30 marca 2021 r., sygn. VI Nc-e 405543/21:

[as]

- 1. oddala skargę nadzwyczajną;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołane wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym do Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie w dniu w dniu 18 marca 2021 r. R. S.A. z siedzibą w W. (dalej: „R. S.A.”) wniosła w

postępowaniu upominawczym pozew o zapłatę kwoty 552,58 zł przeciwko J. P.. Zgodnie z treścią uzasadnienia pozwu, J. P. w dniu 3 lutego 2020 r. zawarł z firmą M. sp. z o.o. w W. umowę pożyczki nr [...]. Umowa została zawarta w formie elektronicznej, a pożyczkobiorca przy zawarciu umowy korzystał ze standardowego procesu zawierania umowy za pomocą środków porozumiewania się na odległość. Środki pieniężne w zawnioskowanej kwocie pożyczkodawca przełał na indywidualny rachunek bankowy pożyczkobiorcy po wejściu w życie umowy pożyczki. Pozwany nie spłacił kwoty z umowy pożyczki. W dniu 31 sierpnia 2020 r. firma R. S.A. na mocy umowy sprzedaży wierzytelności nabyła od M. Sp. z o.o. w W. wierzytelność wobec J. P..

Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie w dniu 30 marca 2021 r. w sprawie o sygn. VI Nc-e 405543/21 wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym i nakazał J. P. w ciągu dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłacić powodowi kwotę łączną 552,58 zł tym kwotę 500,00 zł z odsetkami umownymi w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie od dnia 19 marca 2021 r. do dnia zapłaty, kwotę 52,58 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 marca 2021 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 210,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu z odsetkami: ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się nakazu zapłaty do dnia zapłaty albo w tym terminie wnieść sprzeciw do tutejszego Sądu.

J. P. nakaz odebrał w dniu 8 kwietnia 2021 r., a sprzeciw złożył w dniu 28 kwietnia 2021 r., a więc po upływie terminu na jego wniesienie. W uzasadnieniu sprzeciwu podniósł, że jego dane osobowe zostały wykradzione, a fakt ten pozwany zgłosił Policji. Ponadto musiał unieważnić dowód osobisty. Jak dalej wskazał, w Banku założono fikcyjne konto na jego nazwisko, przy czym pozostałe dane są inne. Bank również podjął działania w tej sprawie.

Postanowieniem z dnia 11 czerwca 2021 r. Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie odrzucił sprzeciw jako złożony po terminie. W dniu 15 czerwca 2021 r. pozwany wniósł skargę na ww. postanowienie, wskazując, że przesłał wszystkie dokumenty do firmy windykacyjnej, wskazujące na to, że to nie on jest pozwanym, w tym potwierdzenie z Banku, w którym założono fikcyjne konto na jego nazwisko. Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie w dniu 18 czerwca 2021 r. wydał

postanowienie w przedmiocie ww. skargi i odrzucił sprzeciw z uwagi na upływ terminu do jego wniesienia.

Postanowieniem z dnia 4 sierpnia 2021 r. Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie nadał klauzulę wykonalności wydanemu nakazowi zapłaty.

Na podstawie art. 89 § 1 i § 2 w zw. z art. 115 § 1 i § 1 a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1904 ze zm.; dalej: u.SN) Prokurator Generalny pismem z 26 października 2022 r. wniósł skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wydanego przez Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie z dnia 30 marca 2021 r., sygn. akt VI Nc-e 405543/21, w sprawie z powództwa R. S.A. przeciwko J. P. - o zapłatę.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN Prokurator Generalny powyższemu nakazowi zapłaty zarzucił naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 486 ze zm.), takich jak zasada bezpieczeństwa prawnego i zaufania obywateli do prawa oraz prawa do sądu i prawidłowo ukształtowanej procedury sądowej poprzez wydanie przez Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie VI Wydział Cywilny w dniu 30 marca 2021 r. nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym sygn. VI Nc-e 405543/21 zasądzającego od J. P. na rzecz firmy R. S.A. kwotę w wysokości 552,58 zł z odsetkami z tytułu uzyskanej i niespłaconej pożyczki, pomimo, iż J. P. nie zawierał umowy pożyczki nr [...] z firmą M. sp. z o.o., nie otrzymał żadnych pieniędzy, a do zawarcia ww. umowy doszło przez nieustaloną osobę przy wykorzystaniu danych osobowych J. P. co naruszyło gwarancje pozwanego, zasadę zaufania do państwa, przewidywalności postępowania, godzi w poczucie sprawiedliwości i zasadę demokratycznego państwa prawa i w konsekwencji pozbawiło J. P. wydania sprawiedliwego orzeczenia.

Na podstawie art. 91 § 1 u.SN wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym w całości i umorzenie postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna jako niezasadna, podlegała oddaleniu.

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, lub 2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego - a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skargę nadzwyczajną, co do zasady, wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna w terminie roku od dnia rozpoznania (art. 89 § 3 zd. 1 u.SN). Zgodnie z art. 115 § 1 u.SN, jedynie przejściowo, w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po 17 października 1997 r. W takim przypadku, zgodnie z art. 115 § 1a u.SN, skarga nadzwyczajna od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które uprawomocniło się przed wejściem w życie ustawy, może być wniesiona jedynie przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto, od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony skarga nadzwyczajna może być wniesiona tylko raz (art. 90 § 1 u.SN).

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyroki Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20; 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/20). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dadzą się

pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi.

Na podmiocie wnoszącym skargę nadzwyczajną spoczywa w pierwszej kolejności powinność wykazania zaistnienia w danej sprawie przynajmniej jednej z przesłanek szczególnych - uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Ponadto, skarga nadzwyczajna musi nawiązywać do przesłanki ogólnej (funkcjonalnej), wskazanej w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, która wymaga równoczesnego wykazania, że uwzględnienie skargi nadzwyczajnej jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochronną w ujęciu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, tj. z jednej strony, z dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w zw. z art. 2 Konstytucji RP), a z drugiej strony, z konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji RP, zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/20). Ochrona powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*), a przez to stabilności prawa, należy do fundamentów demokratycznego państwa prawnego i znajduje głębokie uzasadnienie aksjologiczne. Z tego względu - jak wskazuje się w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPC) - nadzwyczajne środki zaskarżenia muszą być uzasadnione okolicznościami o istotnym i niewątpliwym charakterze, korygującym fundamentalne wady rozstrzygnięć jurysdykcyjnych, niweczące podstawową funkcję wymiaru sprawiedliwości (zob. wyrok ETPC z 24 lipca 2003 r., Riabikh przeciwko Rosji, skarga nr 52854/99). Nie mogą przy tym inicjować *de facto* dodatkowej kontroli instancyjnej. Dopuszczalny na gruncie Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności środek kontroli musi być wobec tego sprawiedliwie wyważonym między prywatnymi interesami a ochroną pewności prawa, w tym ochroną powagi rzeczy osądzonej, od których zależy efektywność funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest więc takie określenie jej przesłanek, by służyła ona eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji, stwierdzone naruszenia muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20 i z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/20).

Dokonując wstępnej oceny skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy nie stwierdził istnienia jakichkolwiek okoliczności, które mogłyby uzasadniać ocenę, że w niniejszej sprawie jest ona niedopuszczalna, co skutkowałoby jej odrzuceniem *a limine*, bez potrzeby merytorycznego zbadania podniesionych w niej zarzutów. Została ona wniesiona przez Prokuratora Generalnego, który jest jednym z dwóch podmiotów wskazanych w art. 115 § 1a u.SN, uprawnionych do wnoszenia skarg nadzwyczajnych od orzeczeń, które uprawomocniły się przed dniem wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym. Zaskarżony nakaz zapłaty wydany w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie nie może także zostać uchylony, ani zmieniony w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Reasumując, należy stwierdzić, że nie zachodzą przeszkody do merytorycznego rozpoznania wniesionej przez Prokuratora Generalnego skargi nadzwyczajnej.

Skarżący w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej zakreślając przesłankę szczegółową skargi nadzwyczajnej zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie zasady bezpieczeństwa prawnego i zaufania obywateli do prawa oraz prawa do sądu i prawidłowo ukształtowanej procedury sądowej. Wskazał ponadto, że wydanie zaskarżonego nakazu zapłaty naruszyło gwarancje pozwanego, zasadę zaufania do państwa, przewidywalności postępowania, godzi w poczucie sprawiedliwości i zasadę demokratycznego państwa prawa i w konsekwencji pozbawiło J. P. wydania sprawiedliwego orzeczenia. W tym miejscu Sąd Najwyższy zaznacza, że traktuje określenie przez Prokuratora Generalnego jednej z naruszonych zasad, jako zasady bezpieczeństwa prawnego i zaufania obywateli do prawa, jako oczywistą omyłkę i przyjmuje, że zasada ta to zasada bezpieczeństwa prawnego i zaufania obywateli do

państwa, która wywodzona jest z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP). Powyższe określenie przesłanki szczegółowej skargi nadzwyczajnej można więc sprowadzić do naruszenia przepisów konstytucyjnych tj. art. 2 Konstytucji RP (zasada demokratycznego państwa prawnego) oraz art. 45 Konstytucji RP (prawo do sądu).

Zaskarżony nakaz zapłaty został wydany w elektronicznym postępowaniu upominawczym (EPU) stanowiącym szczególny rodzaj postępowania upominawczego. W elektronicznym postępowaniu upominawczym stosuje się przepisy o postępowaniu upominawczym (art. 497¹-505 k.p.c.) z odrębnościami wynikającymi z przepisów art. 505²⁸-art. 505³⁷ k.p.c. Zgodnie z treścią art. 499 § 1 k.p.c. sąd wydaje nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym w sprawach określonych w art. 480¹ § 1 k.p.c., chyba że według treści pozwu roszczenie jest oczywiście bezzasadne; twierdzenia co do faktów budzą wątpliwość; zaspokojenie roszczenia zależy od świadczenia wzajemnego. Ponadto wedle art. 505²⁸ § 2 k.p.c., nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli powód dochodzi roszczenia innego niż pieniężne, doręczenie pozwanemu nakazu miałyby nastąpić poza granicami kraju. Przy czym, stosownie do treści art. 505^{29a} k.p.c., w elektronicznym postępowaniu upominawczym mogą być dochodzone roszczenia, które stały się wymagalne w okresie trzech lat przed dniem wniesienia pozwu.

W uzasadnieniu zaskarżonego nakazu zapłaty Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie wskazał, że powód składając pozew spełnił wszystkie przesłanki, aby nakaz mógł być wydany, a co ważniejsze brak było przesłanek wyłączających taką możliwość. Dodać trzeba, że sam Skarżący w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej przyznał, że w niniejszej sprawie żadna z przesłanek wyłączających możliwość wydania nakazu zapłaty nie wystąpiła. Wobec powyższego, zdaniem Prokuratora Generalnego, nie można po stronie Sądu doszukiwać się naruszenia przepisów kodeksu cywilnego i kodeksu postępowania cywilnego. Jak dalej wskazał Skarżący, „nie ulega wątpliwości, iż pomiędzy spółką M. sp. z o.o. i J. P. nigdy nie doszło do zawarcia umowy pożyczki i roszczenie z pozwu oparte na przedmiotowej umowie pożyczki jest niezasadne. W sytuacji, gdyby Sąd o tym wiedział i nie działał pod wpływem błędu oddaliłby powództwo”.

W tym miejscu podkreślić trzeba, że w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej Sąd Najwyższy dokonując kontroli zaskarżonego orzeczenia bada, czy jest ono dotknięte którąkolwiek z wad stypizowanych w art. 89 ust. 1 pkt 1-3 u.SN. Kognicja Sądu Najwyższego ogranicza się, więc do weryfikacji tego, czy sąd orzekający przeprowadził postępowanie z poszanowaniem właściwych norm proceduralnych, czy dokonał niewadliwych ustaleń faktycznych, a w szczególności, czy ustalenia te znajdują oparcie w wynikach prawidłowo przeprowadzonego postępowania dowodowego, oraz, czy dla oceny oddanego mu pod osąd roszczenia sąd ten dokonał wykładni i zastosował właściwe normy prawa materialnego. Dokonując powyższych ocen Sąd Najwyższy nie może brać pod uwagę okoliczności faktycznych i dowodów, które nie wchodziły w skład zgromadzonego w sprawie materiału, stanowiącego podstawę wydania zaskarżonego orzeczenia – o ile ich nieuwzględnienie przez sąd orzekający nie było wynikiem naruszenia prawa. Powyższe wynika z omówionej wyżej istoty skargi nadzwyczajnej, która stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia, ukierunkowany na zweryfikowanie prawidłowości zaskarżonego orzeczenia przez pryzmat kryteriów określonych przez ustawodawcę w ustawie o Sądzie Najwyższym. Wniesienie skargi nie inicjuje natomiast kolejnego etapu kontroli instancyjnej, w której dopuszczalne byłoby powoływanie przez skarżącego nowych faktów i dowodów.

W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie orzekając w przedmiotowej sprawie słusznie ustalił, że nakaz zapłaty może zostać wydany. Przy czym zaznaczyć trzeba, że nakaz zapłaty może utracić moc, ale dopiero po skutecznym wniesieniu sprzeciwu (art. 505 § 2 k.p.c. w zw. z art. 505³⁶ k.p.c.). Po stronie pozwanego pozostawało prawo wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty i przedstawienia okoliczności uzasadniających jego stanowisko wobec żądania pozwu. Pozwany wnosząc sprzeciw 28 kwietnia 2021 r. nie dochował terminu na jego wniesienie, co doprowadziło do odrzucenia sprzeciwu w dniu 11 czerwca 2021 r. i nadania w dniu 4 sierpnia 2021 r. nakazowi zapłaty klauzuli wykonalności. Nie można, stwierdzić, że orzeczenie wydane w dniu 30 marca 2021 r. w sprawie o sygn. VI Nc-e 405543/21 narusza prawo. Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie działał zgodnie z przepisami prawa, zaś to opieszałość pozwanego doprowadziła do sytuacji, w której zaskarżony nakaz zapłaty nie mógł

utracić mocy, a sprawa być procedowana na kolejnym etapie w postępowaniu zwykłym, gdzie pozwany miałby możliwość przedstawienia swojego stanowiska.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia prawa do sądu (art. 45 Konstytucji), należy więc stwierdzić, że prawo to nie zostało naruszone, ponieważ pozwany miał możliwość zajęcia stanowiska, ale nie skorzystał z tego wskutek swojego zaniechania. Jak już wyżej wskazano sprzeciw od nakazu zapłaty pozwany wniósł po terminie, przez co doszło do jego odrzucenia i nadania zaskarżonemu wyrokowi klauzuli wykonalności.

W odniesieniu zaś do zarzutu naruszenia zasad wywodzonych z art. 2 Konstytucji RP tj. zasady bezpieczeństwa prawnego i zaufania obywateli do państwa, podnieść trzeba, że zasady te nie mogą stanowić uzasadnionego zarzutu w ramach pierwszej podstawy szczegółowej skargi nadzwyczajnej. Wynika to już z treści art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, zgodnie z którym podstawą skargi nadzwyczajnej może być naruszenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP. Chodzi wobec tego o zasady, które są „określone” (wskazane) w przepisach Konstytucji RP, a nie takie, które zostały „wywiedzione” z art. 2 Konstytucji RP (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 27 stycznia 2021 r., I NSNc 147/20; 31 sierpnia 2021 r., I NSNc 82/20). Zasadami wprost określonymi w Konstytucji RP są np. zasady: ochrony małżeństwa i rodziny (art. 18 Konstytucji RP), równości (art. 32 Konstytucji RP) lub ochrony praw dziecka (art. 72 Konstytucji RP). Natomiast zasada demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i wywiedzione z niej zasady pochodne, zawiera się w podstawie ogólnej skargi nadzwyczajnej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN) i tylko w ramach tej podstawy zasady pochodne mogą być rozpatrywane. Inaczej rzecz ujmując, zasadami w rozumieniu art. 89 § 1 pkt 1 u.SN są zasady konstytucyjne wprost w Konstytucji RP wskazane, poza tymi, które wynikają z art. 2 Konstytucji RP (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 27 stycznia 2021 r., I NSNc 147/20; 31 sierpnia 2021 r., I NSNc 82/20; 8 grudnia 2022 r., I NSNc 575/21; 22 marca 2023 r., II NSNc 41/23; 12 kwietnia 2023 r., II NSNc 62/23).

Wobec tego, że przepisy prawa nie zostały naruszone przez wydanie zaskarżonego nakazu zapłaty, Sąd Najwyższy na podstawie art. 91 § 1 u.SN orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji. O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania

wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie z art. 398¹⁸ k.p.c., zgodnie z którym w razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka koszty procesu w postępowaniu kasacyjnym podlegają wzajemnemu zniesieniu. Powołany przepis z mocy art. 95 pkt 1 u.SN stosuje się również do postępowania w sprawie ze skargi nadzwyczajnej.

[SOP]

(r.g.)